

Jogkimerülés a szerzői jogban és az iparjogvédelemben

Szerző: MEZEI Péter

Affiliáció: egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet

Rovat: Szerzői jog és iparjogvédelem

Rovatszerkesztő: GRAD-GYENGE Anikó, POGÁCSÁS Anett

Lezárás dátuma: 2023.12.01

Idézési javaslat: MEZEI Péter: „Jogkimerülés a szerzői jogban és az iparjogvédelemben” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Szerzői jog és iparjogvédelem rovat, rovatszerkesztő: GRAD-GYENGE Anikó, POGÁCSÁS Anett)

<http://ijoten.hu/szocikk/jogkimerules-a-szerzoi-jogban-es-az-iparjogvedelemben> (2023). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

A jogkimerülés a szerzői és iparjogvédelmi jogosultak kizárólagos terjesztési jogának belső korlátja, egyúttal olyan gazdaságpolitikai eszköz, amely az adott ország nemzetközi kereskedelmi politikáját képes befolyásolni. A jogkimerülés alkalmazhatósága megkérdőjelezhetetlen az analóg (offline) térben. A jogelv ugyanakkor potenciálisan felhívható digitális terjesztési magatartások, illetve transzformatív átalakító magatartások esetén is.

Tartalomjegyzék

1. A jogkimerülés elmélete

- 1.1. Definíció
- 1.2. Jogpolitikai megfontolások
- 1.3. Nemzetközi háttér
 - 1.3.1. TRIPS Egyezmény (1994)
 - 1.3.2. WCT (1996)
- 1.4. Nemzeti, regionális és nemzetközi jogkimerülés
- 1.5. Jogkimerülés a magyar jogban

2. Kihívások és kilátások

- 2.1. Átalakító jellegű viszonteladások
- 2.2. Fenntarthatósági kérdések
- 2.3. Digitális jogkimerülés

3. JEGYZETEK

1. A jogkimerülés elmélete

[1] Mi lehet a közös Ed Sheeran első, kiadatlan – ám Sheeran által az egyik barátjának ajándékozott – lemez példányának utólagos, aukciós értékesítése és egy újracsomagolt gyógyszer importálása között? A válasz a nemzetközi és európai uniós terminológiában az *exhaustion*, németül *Erschöpfung*, az Egyesült Államokban pedig hagyományosan *first sale doctrine* néven ismert jogkimerülés tétele.

Habár a fenti értékesítések jogszerűsége több tényezőn múlik (a fentiek közül valódi aggályok az újracsomagolt gyógyszerek kapcsán merülhetnek fel), ám a jogkimerülés tétele alapján a jogosult köteles tűrni az általa, illetve az ő engedélyével más személy által jogszerűen, adásvétel vagy a tulajdonjog bármely más átruházása útján forgalomba hozott áruk adott példányainak utólagos – akár haszonszerzési célú – terjesztését, amennyiben a műpéldány eredeti forgalomba hozatalához adott engedély fejében megfelelő díjazásban részesült. A jogkimerülés tehát a szerzői műveket és/vagy szomszédos jogi tartalmakat magába foglaló műpéldányok, illetve az iparjogvédelmi oltalom alatt álló termékek – együttesen a továbbiakban áruk^[1] – terjesztését teszi lehetővé engedély kérése és díj fizetése nélkül.^[2] Ezenfelül azonban a jogkimerülés nem terjed ki más vagyoni jogokra vagy a személyhez fűződő jogokra.

[2] A jogkimerülés az Egyesült Államokban a *fair use* doktrína mellett azon bíró alkotta tételek egyike, melyet a szövetségi törvényhozás már 1909-ben elismert, s ily módon immáron több mint egy évszázada szervesen közreműködik az amerikai szerzői jogi – és azon túl az iparjogvédelmi – gondolkodás fejlesztésében. Hasonlóképp, (legalább) egy évszázados múltra tekint vissza az Egyesült Államokban a védjegyjogi jogkimerülés.^[3]

[3] Az Európai Gazdasági Közösség (EGK), utóbb pedig az Európai Unió jogának a fejlődése szempontjából talán még szembetűnőbb a jogelv jelentősége. Az EGK szintű szabályozást megelőzte a jogelv tagállami törvényekben, ítéletekben, sőt jogirodalmi forrásokban történő elismerése (az *Erschöpfungslehre* megszületése is egy német professzor, Joseph Kohler 1880-as monográfiájához köthető).^[4] Ugyanakkor a Római Szerződés által eredendően az EGK hatáskörébe nem utalt szellemi tulajdonvédelem (IP) regionális szintű védelmét az Európai Unió Bírósága (EUB) áruk és szolgáltatások szabad áramlása vonatkozásában kifejtett jogfejlesztő tevékenységével alapozta meg a jogkimerülés tételére támaszkodva.^[5]

[4] Érdemét tekintve a jogkimerülés nem más, mint a jogosultak kizárólagos jogai (->[szerzői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok](#)), az adott árutulajdonjogát megszerző személy, valamint a társadalom tagjai közötti egyensúly biztosításának egyik speciális eszköze (->[szerzői jogi kivételek és korlátozások](#)).

[5] A jogkimerülés tételének minden esetben van egy „nemzeti” és egy „nemzetközi” dimenziója, melyek logikusan arra fókuszálnak, hogy mi a jogi sorsa az elsőként belföldön, valamint külföldön jogszerűen forgalomba hozott műpéldányoknak, s azok vonatkozásában érvényesítheti-e a szerzői jogosult a kizárólagos terjesztési jogát (->[szerzői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok](#)). A nemzetközi (vagy legalább regionális) jogkimerülés tételét azonban csupán az országok egy csekély hányada fogadta el mindmáig. Ezek az országok rendre vagy elkötelezték a szabad kereskedelem iránt (például Hollandia), vagy a földrajzi elhelyezkedésükből kifolyólag a nyersanyagokhoz (jelen esetben a műpéldányokhoz) való korlátozottabb hozzáférésük okán (lásd például Új-Zélandot) támogatják a terjesztés jogának a földrajzi értelemben vett széleskörű kimerülését.

[6] A jelen szócikk a fenti dogmatikai kérdések mellett tömören áttekinti a jogkimerülés néhány aktuális, figyelemre méltó kérdését: az átalakító jellegű viszonteladásokat, a jogelv fenntarthatósági célokkal való átfedéseit és a digitális jogkimerülés dilemmáját.

1.1. Definíció

[7] A jogkimerülés alapvetően egy jogi fikció, amelynek a tartalma országról országra változhat. A jelen szócikk szempontjából az alábbi négy fogalmi elemre helyezzük a hangsúlyt:

1. a jogosult vagy az ő engedélyével más személy által
2. jogszerűen és a tulajdonjog átruházását eredményezően forgalomba hozott
3. konkrét árut annak jogszerű tulajdonosa
4. engedély nélkül továbbértékesítheti.^[6]

[8] Az elsőként említett fogalmi elemet az angolszász jogirodalom a *doctrine of consent* kifejezéssel jelöli,^[7] mely világosan arra utal, hogy az első forgalomba hozatal az eredeti vagy bármely származékos jogosultnak, illetve az ő engedélyével bármely harmadik személynek kell kezdeményeznie.^[8] Ugyanezen fogalmi elem része, hogy a jogosult számára lehetővé kell tenni ezen első értékesítésért cserébe a megfelelő díjazás kikötését a jogügylet feltételeként.^[9]

[9] A második fogalmi elem szerint egyrészt kizárólag az IP törvényekben foglaltakkal összhangban álló módon, vagyis jogszerűen előállított áruk forgalomba hozatala fogadható el. A jogsértés eredményeként létrejött hamisított termékek, illetve jogellenesen forgalomba hozott (például lopás útján eltulajdonított, majd piacra dobott) példányok vonatkozásában a jogkimerülés nem értelmezhető, mert nincs ahhoz vezető, engedélyezett felhasználás. Ugyanez vonatkozik az engedéllyel keletkeztetett felhasználási jogot túllépő, például a mennyiségre vagy az időbeli hatályra vonatkozó kikötéssel ellentétben létrehozott vagy forgalmazott műpéldányokra is, ahogy – ellentétes szerződéses kikötés hiányában – azokra a darabokra is, amelyeket a kiadó/nyomda legyártott, de tulajdon-átruházás révén forgalomba még nem hozott (raktáron tartott).^[10] Másrészt kizárólag a tulajdonjog átruházásával járó forgalomba hozatal szolgálhat alapul a jogkimerülés segítségül hívásához. Így például em illeszthetők a jogkimerülés keretei közé

- a szerzői jog világában hamis bútoroknak a divatárubolt kirakatában történő elhelyezése,^[11]
- a próbára vétel keretében történő birtokba adás,^[12]
- a tulajdonjog-fenntartás mellett megkötött jogügyletek.^[13]

Hasonló példák hozhatók a védjegyjog területéről is: nem minősül forgalomba hozatalnak, így nem vezet jogkimerüléshez

- áruminta szerződéses értékesítési ponton történő átvétele,^[14]
- bemutatópéldányok/tesztterek fogyasztók számára kipróbálás céljából történő elérhetővé tétele,^[15]
- a védjegyhasználati szerződés feltételeit meghaladó terjedelmű hasznosítás,^[16]
- az eladásra való felkínálás vagy raktáron tartás.^[17]

Ezzel ellentétben az ajándékozás – a vagyontárgy feletti tulajdonjog ingyenes átruházása révén – automatikusan a jogelv érvényesülését eredményezi,^[18] akárcsak a csere útján történő átruházás.

[10] A harmadik feltétel lényege, hogy a továbbértékesítés tárgyának mindig az eredeti árunak kell lennie. E vonatkozásban annak semmi akadálya nincs, hogy a jogszerű vásárló az eredeti műpéldányt „újraértelmezze”, mindaddig, amíg az nem jár a többszörözés vagy az átdolgozás jogának a sérelmével.

[11] A negyedik fogalmi elem pedig világossá teszi, hogy az első vagy bármely későbbi jogszerű vásárló az említett műpéldányt maga is csupán tulajdon-átruházással járó terjesztés útján (például adásvétellel, ajándékozással, cserével), jogszerűen adhatja tovább más személyek részére. Különösen kizártak a szolgáltatási típusú felhasználási magatartások, így a jogszerű tulajdonos a műpéldányt nem adhatja elő nyilvánosan, vagy épp nem adhatja bérbe.

1.2. Jogpolitikai megfontolások

[12] Általánosan elfogadott, hogy a jogkimerülés a különböző társadalmi érdekoldalak közötti egyensúlyt biztosítja. Ez az *equilibrium* szerep azonban számos további célra bontható, több dimenzió mentén értelmezhető. Ezek az elsődleges jogpolitikai elvek a következők:

- a tulajdonjog primátusa az IP jogok fölött,
- a díjazási elmélet és
- a piac jogosultak általi kontrolljának korlátozása.^[19]

[13] Mára elfogadott tétellé vált, hogy a tulajdonjog több részjogosítványból áll össze,^[20] és a legszélesebb jogosítványokkal rendelkező személyek (jogszerű) joggyakorlását az IP jogosultak nem

korlátozhatják.^[21] Ez abból is következik, hogy a jogosultat megillető IP jog nem azonosítható a fizikai tárgyak, dolgok feletti tulajdonjog intézményével.^[22] Épp ellenkezőleg: a fizikai hordozó az azt jogszerűen megvásárló személy tulajdonába kerül, s felette az első jogszerű megszerzést követően az áru tulajdonosa gyakorol ellenőrzést.

[14] Ez az általános jogpolitikai cél további megerősítést nyert a díjazási elmélet (ném. *Belohnungstheorie*, ang. *reward theory*) révén. E szerint a jogosult, amennyiben az első forgalomba hozatal alkalmával az előállítási költségeken felül szabadon figyelembe vehette az általa elfogadhatónak vélt díjazást az áru vételárának meghatározásakor, akkor a további terjesztési magatartásokra nézve nem illeti meg őt semmilyen díjazás.^[23]

[15] E két jogpolitikai cél szoros kapcsolatban áll a harmadikkal, miszerint az IP jogosultnak nincs, és versenyjogi értelemben nem is lehet lehetősége a másodlagos piac kontrollálására.^[24] Jogkimerülés híján ugyanis a jogosult a *fizikai hordozók* valamennyi, terjesztésben megnyilvánuló felhasználását ellenőrizhetné.

[16] A jogkimerülést további másodlagos vagy közvetett jogpolitikai célok indokolhatják. Így a jogkimerülés pusztá léte megkönnyíti a (használt) árukhoz való hozzáférést, azok megfizethetősége (*affordability*) és – a kereskedelmi forgalomban már nem kapható, illetve a piacról tudatosan, akár időlegesen, akár tartós jelleggel kivont tartalmak – elérhetősége (*availability*) okán. A jogelv az olcsó beszerzést és a társadalom szegényebb tagjai által történő elérést biztosíthatja. Jogirodalmi álláspont szerint a jogelv továbbá garantálhatja a tranzakciók átláthatóságát.^[25] A jogkimerülés ezen felül segítheti

- a kulturális örökség megőrzését (a piaci forgalomban már nem kapható művek könyvtárakban/archívumokban történő megőrzése révén),
- a fogyasztói magánszféra sértetlenségét (a műpéldányokkal kapcsolatos magánjellegű tevékenységek kontrolljának kizárása révén),
- növelheti a piac működésének a hatékonyságát, valamint
- a vételárak versenyét szülheti (új, kreatív üzleti modellek kidolgozása, végső soron a vállalkozás szabadságának érvényesülése révén).

A jogkimerülésnek köszönhetően erősödhet a különböző platformok versenye, amely csökkentheti az egyes szolgáltatókhoz való elválaszthatatlan kötődés, az ún. *lock-in* effektus veszélyeit.^[26]

[17] A szerzői és az iparjogvédelmi jogok területén azonban ezek a jogpolitikai indokok nem azonos keretek között érvényesülnek. A szabadalmi és védjegy jog világában a jogosultnak fennállhat olyan jogos érdeke, amely az adott áru engedély nélküli továbbértékesítését korlátozhatja.^[27] Különösen látványos ez a védjegy jog világában, ahol alkalmas a jogkimerülés kizárására

- a védjegy jogosult jóhírnevének a sérelme,^[28]
- egymástól független áruk összecsomagolása,^[29]
- a külső csomagolás eltávolítása,^[30]
- olyan benyomás keltése, mintha a védjegy jogosult és egy viszonteladó szerződéses kapcsolatban állna.^[31]

Ennél is szembetűnőbbek az EUB azon döntései, amelyek rögzítik, hogy a gyógyszeripari termékek csomagolásának eltávolítása és új csomagolással történő importálása alkalmas lehet a fogyasztók helyes informálásának korlátozására, avagy arra, hogy a fogyasztónak nehézséget okozzon a termék eredetének a felismerése.^[32] Az Egyesült Államok joggyakorlata – a nemzetközi védjegy jogi jogkimerülés elfogadása ellenére – korlátozza az importálást azokban az esetekben, amikor a belföldön és a külföldön jogszerűen előállított termékek között lényegi különbség (*material difference*) fedezhető fel.^[33] A magyar esetjog is követi ezt a logikát. A Kúria megerősítette, hogy

a védjegy jogosult csak az általa forgalomba hozott áruval kapcsolatos védjegyhasználati cselekményeket nem tilthatja meg, az alperes azonban a

forgalmazás kifogásolt módjával a felperes védjegyeit a saját termékének a reklámozására is használta, nem hivatkozhat a védjegyoltalom kimerülésére.^[34]

1.3. Nemzetközi háttér

[18] A jogkimerülés koncepcióját eredendően az egyes országok egymástól elkülönítve dolgozták ki. Nagyon sokáig nem merült fel a jogelv továbbfejlesztése, illetve multilaterális együttműködések keretében történő rendezése. Ez ugyanis feltétlenül a belső jogi megoldások – legalább részleges – feladását jelentette volna egyes országok számára. Ennek megfelelően a korai IP egyezmények mellőzték az érdemi rendelkezéseket a jogkimerülést illetően.^[35] Az első nemzetközi megállapodás, amely a tételt szabályozta, az integrált áramkörök szellemi tulajdonjogáról 1989. május 26-án elfogadott Washingtoni Egyezmény volt.^[36] Ettől a ponttól kezdve azonban a nemzetközi jogalkotás „magasabb fokozatra kapcsolt”. Az alábbiakban tekintsük át a két leginkább releváns nemzetközi normát: a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezményét (TRIPS Egyezmény) és a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Szerzői Jogi Egyezményét (WCT) (->nemzetközi szerzői és szomszédos jogi egyezmények).

1.3.1. TRIPS Egyezmény (1994)

[19] Habár a TRIPS Egyezmény 1991-es előkészítő dokumentuma még egy általános terjesztési jog és az ahhoz kapcsolódó jogkimerülés elve mellett foglalt állást,^[37] ezek a tervek a hosszú egyeztetések során elbuktak.^[38] Vincent Chiappetta találón úgy jellemezte a TRIPS Egyezmény előkészítése során tanúsított meddő tárgyalásokat és az ennek nyomán megszületett végeredményt, hogy a szerződő felek „megállapodtak, hogy nem állapodnak meg” a jogkimerülés tartalmáról.^[39]

[20] A TRIPS Egyezmény végleges szövege a jogelvhez semleges aspektusból közelít, amikor rögzíti, hogy „a jelen Megállapodás szerinti vitarendezés céljára, a fenti 3. és 4. Cikkben foglaltak fenntartásával, a jelen Megállapodásban foglaltak a szellemi tulajdonjogok kimerülésének kérdését nem érintik”.^[40] A fenti rendelkezés alapján a szerződő felek egyrészt tudomásul veszik, hogy amennyiben a jogkimerülést szabályozzák, akkor e vonatkozásban a nemzeti elbánás elve és a legnagyobb kedvezményes elbánás elve irányadó. Másrészt azonban kötelesek elfogadni a szerződő felek, hogy a WTO vitarendezési eljárása a jogkimerülés témakörével összefüggésben nem hívható segítségül. Ez utóbbi természetesen nem jelenti azt, hogy a jogaiban sértett fél ne indíthatna eljárást az illetékes nemzeti bíróság előtt.^[41]

[21] Az iparjogvédelem területén további két részletszabály érdemelhet figyelmet. Egyrészt a mintaoltalom jogosultját illető importjog korlátozza a továbbértékesítés hatókörét (elsődlegesen a nemzetközi jogkimerüléseket preferálva a tagállamok területén).^[42] Másrészt a tagállamok felismerték, hogy szűk keretek között a szabadalmi kényszerengedély alapján előállított és alapvetően belföldi piacra szánt gyógyszerek importálhatók harmadik országokba is.^[43]

[22] Az, hogy a TRIPS Egyezmény nem tartalmazott a fentieknél részletesebb szabályokat a jogkimerülést illetően leginkább annak tudható be, hogy a szerződő felek nem jutottak kompromisszumra az önálló terjesztési jog szabályozását illetően.^[44] Másrészt 1994-ig mindössze az országok egy csekély része rendelkezett a jogkimerülés tételét illető kiforrott jogszabályi rendelkezésekkel és/vagy joggyakorlattal. Sőt, ezek az országok jelentős különbség mellett rendezték e témakört. A fejlett, nagy piaccal és erős belföldi gazdasági potenciállal rendelkező államok többsége (például az Egyesült Államok vagy épp Németország) a nemzeti jogkimerülés érvényesülésében – vagyis a parallel import tilalmában – volt érdekeltek. Ezzel ellentétben a kisebb piaccal rendelkező országok, mint például Hollandia,^[45] Svájc^[46] vagy Japán,^[47] a nemzetközi jogkimerülés mellett tették le a voksukat. Hozzájuk hasonlóan olyan fejlett országok,

mint például Ausztrália vagy Új-Zéland,^[48] illetve általában véve a fejlődő országok, akik számára az importálás sok esetben a tartalmakhoz jutás legfőbb forrása volt,^[49] a jogelv széles érvényesülésében voltak érdekeltek.^[50] Az EKG/EU pedig 1994-et megelőzően több olyan közösségi normát alkotott, amelyek a regionális jogkimerülést – vagyis a közösségen belüli parallel importot – lehetővé tették.^[51]

[23] A szerződő felek nézőpontja közötti jelentős eltérés tükrében a végső szöveg a lehető legjobb kompromisszumnak bizonyult. Ebből kifolyólag a TRIPS Egyezmény nem vezetett be semmilyen új anyagi jogi előírást a jogelvet illetően, miközben – az említett garanciális szabályok betartásának kötelezettsége mellett – abszolút szabadságot biztosított a szerződő feleknek, hogy eldöntsék, rendezni kívánják-e a kérdéskört, és ha igen, akkor a szabályozás nemzeti, regionális vagy nemzetközi jogkimerülést írjon-e elő.^[52]

1.3.2. WCT (1996)

[24] A WIPO által 1996-ban elfogadott Internet-szerződések egyértelműen előremutató előírásokat tartalmaztak a jogkimerülés tartalmát illetően.^[53] Ennek egyrészt az az oka, hogy a nemzetközi szerzői jogi egyezmények közül elsőként ezek a szerződések rendelkeztek *általános* jelleggel a terjesztési jogról. A WCT 6. cikk (2) bekezdése szerint

[e] Szerződés nem érinti a Szerződő Felek szabadságát olyan feltételek esetleges meghatározására, amelyek alapján az (1) bekezdésben említett jog kimerülése a mű eredeti példányának, illetve többszörözött példányainak a szerző hozzájárulása alapján történt első adásvételét vagy a tulajdonjog egyéb első átruházását követően bekövetkezik.^[54]

E rendelkezések egyértelmű anyagi jogi előírások átvételét teszik kötelezővé a szerződő felek számára, azzal, hogy a részes országok szabad kezet kaptak a pontos szabályozás kialakításában.^[55]

[25] Először is a szerződő felek kellő rugalmasság mellett továbbra is megválaszthatják, hogy nemzeti, regionális vagy nemzetközi hatósugarú jogkimerülést kívánnak-e bevezetni, ha egyáltalán szeretnék rendezni ezt a kérdést.^[56] Másrészt az egyezmény adásvételt, illetve a tulajdonjog egyéb átruházását, valamint az így értékesített műpéldány jogszerűségét tűzi a jogelv alkalmazásának előfeltételéül.^[57] Harmadrészt az a megfogalmazás, miszerint „e Szerződés nem érinti” világossá teszi, hogy a szerződések semmilyen további előírása, így különösen a három lépcsős teszt, nem lehet akadálya a jogkimerülés alkalmazásának.^[58] Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a műpéldány jogszerű megszerzője szabadon értékesítheti a tulajdonát képező műpéldányt, és e viszonteladás nem ütközik a mű rendes felhasználásával és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.^[59] Végül külön említést érdemel a WCT 6. cikkéhez fűzött közös nyilatkozat. E szerint

[a] terjesztési és többszörözési joggal kapcsolatban az e cikkekben alkalmazott »többszörözött példányok« és »eredeti és többszörözött példányok« kifejezések kizárólag azokra a többszörözött példányokra vonatkoznak, amelyeket tárgyi formában lehet forgalomba hozni.

E rendelkezés eredendően a fizikai hordozók világára kívánta korlátozni a jogkimerülés alkalmazását.

1.4. Nemzeti, regionális és nemzetközi jogkimerülés

[26] A nemzetközi szerzői jogi szabályok tehát a részes államok szabad belátására bízták annak eldöntését, hogy saját országukra nézve milyen megoldást választanak a terjesztés jogának szabályozására, illetve annak korlátozására. A nemzeti jogkimerülés vitán felül elismert jogelv napjainkban. A releváns kérdés inkább az, hogy az egyes országok miként reagálnak a globális gazdaság kihívásaira, és miként kívánják kezelni a külföldön előállított áruk sorsát. A válasz e vonatkozásban a hosszú múltra visszatekintő párhuzamos vagy parallel import fogalmában rejlik. E kifejezés arra a helyzetre vonatkozik, amikor a jogosult, illetve az ő engedélyével más által – eredetileg akár belföldön, akár külföldön – jogszerűen forgalomba hozott áruk a jogosult kifejezett engedélye nélkül kerülnek forgalomba egy másik állam területén.^[60]

[27] A párhuzamos import részleges vagy teljeskörű elfogadásának a jogpolitikai háttere annak gazdasági jelentőségében keresendő. Egyes szerzők a díjazási elméletre és ezzel összefüggésben a piac további kontrolljának a tilalmára támaszkodva ismerik el a párhuzamos import létalapját (következésképp a nemzetközi, de legalább a regionális jogkimerülés létét).^[61] Másrészt a parallel import tilalma lehetőséget teremt arra, hogy a kiemelkedő piaci pozíciókkal rendelkező jogosultak az általuk megcélzott különböző piacokon eltérő árstratégiát vagy árdiszkriminációt kövessenek.

[28] A változatos árstratégiát több tényező is magyarázhatja. Ilyen például az eltérő reklámozási hajlandóság. Hasonló jelentősége lehet a terjesztéshez használt üzleti modellek eltérő költségeinek. Ugyancsak gyakori az eltérő minőségű nyersanyagok használata. Az országok adóztatási és járulékfizetési politikája is relevanciával bírhat. Ugyanakkor van annak is esélye, hogy amennyiben a fejlődő országokban alacsonyabb áron értékesített áruk szabadon forgalmazhatók fejlett országokba, akkor a jogosultak, piaci pozícióikat féltve, a jövőben többé nem lesznek hajlandók a fejlődő országokban olcsón értékesíteni a termékeiket.^[62]

[29] Számos érv szól amellett, hogy az árdiszkrimináció egyaránt előnyös a jogosultak és a társadalom számára. Így többek szerint a nemzetközi árdiszkrimináció a termelés növelését, egyúttal az egységárak csökkenését eredményezheti, továbbá az országok (fejlődő kontra fejlett), valamint a célközönség (magánszemélyek kontra profitorientált cégek) szerinti különbségtétel a haszonmaximalizálást teszi lehetővé, miközben a hozzáférést is a lehető legszélesebb körben biztosítja.^[63] Végül soron a párhuzamos import és a nemzetközi jogkimerülés elfogadása a nemzetközi verseny fokozódását, a fogyasztói igények mind hatékonyabb kielégítését, és sok esetben – különösen a gyógyszer- és az élelmiszeripar területén – a fejlődő országok helyzetének a javulását is eredményezheti.^[64]

[30] Az egyes országok háromféle módszert követhetnek a párhuzamos importtal kapcsolatos stratégiájuk megválasztásakor.^[65] Ezek egyike, hogy kizárólag a belföldön értékesített műpéldányok vonatkozásában ismerik el a terjesztés jogának korlátozását, ami gyakorlatilag a nemzetközi jogkimerülés teljes tagadását, valamint a parallel import tilalmát jelenti.

[31] Egy másik lehetséges út, hogy bármely országban megvalósult tulajdon-átruházás esetén lehetővé teszik a műpéldányok behozatalát, ami pedig a nemzetközi jogkimerülés elismerésével egyenlő. Kiváló példa erre az Egyesült Államok, amely a védjegy jog területén a XX. század eleje óta,^[66] a Legfelsőbb Bíróságának legújabb joggyakorlatának köszönhetően pedig 2013-ban a szerzői jog,^[67] 2017-ben pedig a szabadalmi jog^[68] területén fogadta el a nemzetközi jogkimerülés (és parallel import) jogszerűségét.

[32] A harmadik szabályozási lehetőség legkiválóbb példáját az EU szolgáltatja, amely regionális jogkimerülés keretében az EU és az Európai Gazdasági Térség (EGT) bármely tagországa területén történő adásvétele esetén előírja a terjesztés jogának kimerülését. Ugyanezen szabályok alapján az említett országokon kívüli terjesztések esetén már nem hívható segítségül a jogkimerülés tétele, következésképp az EGT területén kívül forgalomba hozott műpéldányok importálása a közös piac területére előzetes engedélyt feltételez.^[69] E magasabb szintű jogpolitikai megfontolások magyarázzák azt, hogy az EUB releváns gyakorlata, majd az uniós jogalkotás az IP valamennyi részterületét párhuzamosan érintette. Vagyis az EGK/EU területén a jogkimerülés a védjegy-,

szabadalmi és szerzői jog területén párhuzamosan, egymásra is figyelemmel került kidolgozásra, illetve fejlesztésre.^[70]

[33] Épp ezért tűnhet izgalmas kérdésnek, hogy az IP jogosult korlátozhatja-e az általa jogszerűen forgalomba hozott és több IP jog által is védett termékek viszonteladását olyan esetekben, amikor az ütközik a cég alapvető üzletpolitikájával. Az EUB nem talált semmi olyan körülményt, amely alapján indokolt lett volna a tagállamok közötti kereskedelem korlátozása, s ezért elvetette a felperes követelését a védjegy jog alapján. Sőt, a Bíróság meglátása szerint

az alapügyhöz hasonló körülmények között a szerzői jogok által a védett műnek a viszonteladó reklámanyagában történő többszörözése vonatkozásában nyújtott védelem semmi esetre sem lehet szélesebb annál, mint amit ugyanezen körülmények között a védjegy jog biztosít.^[71]

Más szóval az IP jogosult nem hivatkozhat a szerzői jogaira abban az esetben, amikor a termékei a védjegy jogi jogkimerülés alapján jogszerűen értékesíthetők egy másik tagállamban.

1.5. Jogkimerülés a magyar jogban

[34] A magyar szerzői és iparjogvédelmi jogban a jogkimerülés jelenlegi formájában hűen tükrözi a nemzetközi és az EU-s joganyagot. Ennek megfelelően a magyar IP jog a regionális jogkimerülés tételét rögzíti a szabadalmi,^[72] a védjegy,^[73] a formatervezés^[74] és a szerzői jog^[75] világában. Ez azonban nem mindig volt így.

[35] A terjesztés joga egészen a hatályos szerzői jogi törvény megalkotásáig nem képezte jogunk részét. Igaz, hogy az 1884. évi és az 1921. évi szerzői jogi törvény egyaránt a szerző kizárólagos jogaként ismerte el a „közzétételt és forgalomba hozatalt”,^[76] azonban e felhasználási magatartások nem tették lehetővé a forgalomba hozatalt követő további értékesítéseket. Az 1969-es, ún. szocialista szerzői jogi törvény új vagyoni jogi szabályozása szerint „a mű bármilyen felhasználásához – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – a szerző hozzájárulása szükséges”.^[77] Ebben akár a forgalomba hozott műpéldányok további nyilvános viszonteladásainak ellenőrzése is beleérthető lett volna, ám az antikvár kereskedelem töretlen létezése világosan igazolja, hogy ilyen széles terjesztési jogot a jogosultak nem gyakoroltak ebben az időszakban.^[78]

[36] A hatályos *szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény* (Szt.) elfogadásával jelentős változások következtek be. A jogszabály elfogadása alapvetően a néhány évvel korábban megkezdődő EU-s csatlakozási tárgyalásoknak és a vállalt jogharmonizációs kötelezettségnek volt köszönhető. A magyar Országgyűlés 2004. május 1-ei hatállyal – hazánk Európai Unió tagságával – vezette be a jogkimerülést az uniós *acquis communautaire-rel* összhangban. A szabályozást a joggyakorlat is világosan a magáévá tette. Irányadó bírósági ítéletek, illetve Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) szakvélemények ismertek

- a védelmi idő újjáéledésének köszönhetően feléledő terjesztési jog ideiglenes korlátozását nyújtó, egyúttal a már jogszerűen előállított műpéldányok további értékesítéseket lehetővé tevő átmeneti rendelkezések (Szt. 108. §) érvényesüléséről,^[79]
- a külföldön jogellenesen előállított műpéldányok importálásának tilalmáról,^[80]
- a jogkimerülés alkalmazhatóságának a kizárásáról a belföldön előállított hamisított műpéldányok,^[81] valamint
- a szolgáltatás jelleggel nyújtott műholdas továbbközvetítések vonatkozásában.^[82]

[37] A magyar iparjogban még rövidebb múltra tekint vissza a jogkimerülés tétele. Mivel jellemzően a magyar iparjogi törvények a kora 1990-es években születtek, amikor a magyar uniós csatlakozás messze volt a bizonyostól, így az 1999-es Szt. elfogadásához hasonló „proaktív” jogalkotásra nem nyílt lehetőség. Ezzel magyarázható, hogy a jogkimerülés a már említett magyar iparjogvédelmi

normákba hazánk 2004. május 1-jei csatlakozásának napjával kerültek be a vonatkozó előírások. Ennek megfelelően hazánkban a regionális jogkimerülés érvényesül valamennyi oltalmi forma esetén.^[83]

2. Kihívások és kilátások

[38] Eddig a jogkimerülés hagyományos érvényesülési területeire fókuszáltunk, ám ez nem képes visszaadni a tétel mindennapi gyakorlatának színességét. A jogkimerülés ugyanis nem csupán könyvek vagy gyógyszerek viszonteladása esetén juthat szóhoz, hanem – különösen az elmúlt egy-két évtizedben – olyan esetekben is felmerült a vizsgálata, mint

- az átalakító jellegű viszonteladások,
- a körforgásos gazdaság előmozdítása, vagy
- a digitális tartalmak viszonteladása.

Tekintsük át röviden ezeket a példákat.

2.1. Átalakító jellegű viszonteladások

[39] Átalakító jellegű viszonteladásokat számos ország bírósága talált korábban jogszerűnek. Néhány példát hozva: egy német ítélet képeslapok csokoládésdobozra történő ragasztását;^[84] amerikai bíróságok pedig sálak és törölközők új táskák készítéséhez való felhasználását,^[85] képeslapok és üdvözlőkártyák csempékre való rögzítését,^[86] leselejtezett Superman képregények új borítóval történő ellátását;^[87] valamint puhakötésű könyvek kemény kötésben való értékesítését^[88] találta beilleszthetőnek a jogkimerülés tételébe.

[40] Különös figyelmet érdemel azonban az a holland ügy, amelyben az alperes Rien Poortvliet állatokról és gnómról készült rajzait vágta ki egy naptárból és értékesítette furnérlemezre rögzítve. A holland Hoge Raad nem találta jogszabályba ütközőnek az ilyen „átalakításokat”.^[89] Alapvetően ez az ítélet inspirálta az *Art & Allposters* ügy alperesét is, aki festmények jogszerűen beszerzett, poszterre sokszorozott példányait „transzferálta” különböző felületekre a vásárlók egyedi megrendelésétől függően. A képek eredeti jogosultja szerint az alapul szolgáló műveket „átdolgozták”; az alperes szerint pedig mivel az eredeti példányokat jogszerűen vásárolta meg, ezért azokra nézve a jogkimerülés tétele kibúvót biztosít az új példány hordozójától függetlenül.^[90] Az EUB mindkét fél érvét elvetette: a felperesi érvelés aaptalannak bizonyult új, egyéni, eredeti mű alkotásának hiányában.^[91] Az alperesi érvelést pedig arra hivatkozással utasította el az EUB, hogy a „transzferálás” folyamata szükségképpen többszörözést jelentett,^[92] amelyre a jogkimerülés tétele nem terjedhet ki.^[93] Ezt a logikát néhány évvel később a finn Szerzői Jogi Tanács kiterjesztette arra az esetre is, amikor leselejtezett porcelán termékek eredeti virágmintás részeit építette be egy képzőművész fülbevalókba és más ékszerekbe.^[94]

2.2. Fenntarthatósági kérdések

[41] Épp az imént említett finn ügy világít rá, milyen fontos dolog az IP-t Földünk jelenlegi állapotában a fenntarthatóság gondolatával szembesíteni. A körforgásos gazdaság ugyanis alapot adhat a hagyományos, lineáris előállítás és a fogyasztást prioráló IP jog jogpolitikai érveinek újragondolására.^[95] A jogkimerülés tételének fenntarthatóság-orientált újragondolása fontos lépés lehet a körforgásos gazdálkodás felé. Sőt, ahogy az Európai Bizottság is elmozdult a fenntartható termelés és a körforgásos üzleti modellek főszabályként kezelése felé,^[96] úgy tűnik indokoltnak a jogosult-orientált „magasszintű védelem” gondolatától történő eltávolodás is.

[42] A fenntarthatóság-orientált jogkimerülés tétele szorosan összekapcsolható az EU számos egyéb normaanyagával is. A hulladékokról szóló irányelv preambuluma^[97] például kiemeli a körforgásos gazdaságot és a termékek egész életciklusára fókuszáló, fenntartható termelés és

fogyasztás szükségességét.^[98] A tagállamok feladata, többek között, a termékek újbóli felhasználásának és újrahasznosításának az előmozdítása.^[99] A hulladék termelésének megakadályozása céljából ráadásul a tagállamoknak olyan innovatív megoldásokat kell támogatniuk, amelyek a termékek életciklusának meghosszabbítására, azok újbóli, illetve új célokra történő felhasználására irányulnak.^[100] A jogkimerülés tételének a fenti horizontális célokkal ellentétes értelmezése az uniós törekvések sikerét kockáztathatja. A körforgásos gazdaságban a jogkimerülés hagyományos értelmezése elavultnak tekinthető.

[43] Az előbbi gondolatok különösen az iparjogvédelem területén tekinthetők megfontolandónak, azonban az iparművészeti alkotások világában is relevanciával bírhatnak. Ezeknek az alkotásoknak az életciklusa ugyanis lényegesen rövidebb a képzőművészeti vagy irodalmi művekéhez képest. Az étkészletek, bútorok és egyéb kiegészítők elhasználódnak vagy egyszerűen csak „kimennek a divatból”, nullára csökkentve a piaci értéküket. E téren az EU textile stratégiája szolgálhat érdekességekkel.^[101] A fenntarthatóság-orientált jogkimerülés ennek a stratégiának a megvalósulását mozdíthatja elő, különösen a ruházati és a tágabb divat szektorban. A stratégia által is említett eko-dizájn, megjavítás és újrahasznosítás a zöld átállás szükséges eszközei lehetnek.^[102] Az IP jogok – különösen a szűken értelmezett, jogosult-centrikus jogkimerülés tételére támaszkodva – nem szabad, hogy a zöld átállás útjába álljanak.

2.3. Digitális jogkimerülés

[44] Végül pedig alkalmazható-e a jogkimerülés tétele a digitális termékek továbbértékesítésére? Ez a kérdés hagyományosan a szerzői jog területére esik, ám a digitális és különösen a háromdimenziós formatervezést is érintheti.

[45] A már idézett WCT-hez csatolt közös nyilatkozat világosan a fizikai műpéldányokra szorította a terjesztés jogát. 1996 óta azonban rengeteg idő telt el, és az üzleti modellek folyamatos változása – amely mentén „használt” szoftverek, hangfelvételek, audiovizuális tartalmak és e-könyvek viszonteladása is realitássá vált – a jogelv újragondolását teheti szükségessé.

[46] A releváns joggyakorlat azonban nem szükségképpen nyitott ebbe az irányba. Bár az EUB a 2012-es *UsedSoft* ügyben még elismerte a szoftverek továbbértékesítésének a lehetőségét a *lex specialis* jellegű – vagyis csak a számítógépi programokra nézve releváns – Szoftver irányelv^[103] (->a szoftver szerzői jogi oltalma) alapján,^[104] később az e-könyvek mentén kizárta a digitális jogkimerülés érvényesülését bármely más műtípusra nézve.^[105] Az Egyesült Államokban a *ReDigi* ügyet jogerősen lezáró Second Circuit találta úgy, hogy a jogszerűen beszerzett iTunes dalok központi tárhelyre történő „migrálása” és onnan történő továbbértékesítése szükségszerűen együtt jár a jálok többszörözésével, amire a *first sale* doktrína nem terjedhet ki.^[106] Ennek fényében valószínű, hogy más – a fenti jogesetekben nem érintett – műtípusok, például audióvizuális tartalmak, adatbázisok esetén is hasonló következtetésre jutnának az uniós tagállamok bíróságai. Éppígy nem tűnik reálisnak a jogkimerülés alkalmazása a „nem helyettesíthető tokenek” (NFT-k) továbbértékesítése tekintetében.^[107]

[47] Habár a joggyakorlat elveti a digitális jogkimerülést, számos jogpolitikai érv szólna mellette, különösen a díjazási elmélet és a jogosultak piackorlátozó magatartásaival szembeni elvárások. A másodlagos jogpolitikai elvek közül a hozzáférhetőség és a megfizethetőség, a kulturális örökségvédelmi, fogyasztóvédelmi és versenyjogi megfontolások, illetve a társadalmi igazságossági elméletek ugyancsak ebbe az irányba mutatnának. Tény ugyanakkor, hogy legalább ilyen fontos ellenérveket hozhatunk fel a hagyományos IP jog mentén: a virtuális tulajdon koncepciójának a hiánya a szerzői jogban, a digitális példányok a fizikai példányok tökéletes replikái, melyek praktikusan null költséggel és adatvesztés nélkül többszörözhetők; vagy hogy a digitális jogkimerülés esetleg a primér piacokra gyakorolhat torzító hatást.^[108] A jogpolitikai elvek közötti ütközés is rámutat arra, hogy a kérdést a jogalkotó tudná végleg eldönteni.

3. JEGYZETEK

- [1] A terminológiai különbségekre és a szűkös területi korlátokra tekintettel a szerzői jogi műpéldányokra és az iparjogvédelmi oltalom alatt álló termékekre átfogóan *áruként* hivatkozunk.
- [2] Ez utóbbi alóli sajátos kivételt jelent a követő jog intézménye, amely különféle műpéldányok – meghatározott feltételek szerinti – továbbértékesítése esetére előírja a követő jogi díj megfizetését a szerzői mű eredeti jogosultja irányába, függetlenül a jogkiműlés alkalmazhatóságától. E vonatkozásban lásd Szjt. 70. §; Berni Unió Egyezmény 14ter cikk; Az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról OJ L 272, 13.10.2001, 32–36.
- [3] Csupán érdekesség, hogy az egyik legkorábbi fellebbviteli ítéletben is „magyar szál”. Lásd Hunyadi Janos Corp. v. Steger, 285 F. 861 (1922).
- [4] Joseph KOHLER: *Das Authorrecht – Eine zivilistische Abhandlung*, Jena, Verlag von Gustav Fischer, 1880, 139.
- [5] A szerzői jogban lásd Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH kontra Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG ítélet, 78/70, C:1971:59. A védjegyjogban lásd Établissements Consten S.à.R.L. és Grundig-Verkaufs-GmbH kontra Commission of the European Economic Community ítélet, 56/64. és 58/64, C:1966:41; Silhouette International Schmied GmbH & Co. KG kontra Hartlauer Handelsgesellschaft mbH ítélet, C-355/96, C:1998:374. A szabadalmi jogban lásd Centrafarm BV és Adriaan de Peijper kontra Sterling Drug Inc. ítélet, 15/74, C:1974:114; Merck & Co. Inc. kontra Stephar BV és Petrus Stephanus Exler ítélet, 187/80, C:1981:180. A regionális jogkimerülés az EFTA tagállamok viszonylatában is azonos módos alkalmazandó. Vö. Mag Instrument Inc. kontra California Trading Company Norway, Ulsteen, Case E-2/97, [1997] EFTA Ct. Rep. 127.
- [6] Melville B. NIMMER – David NIMMER: *Nimmer on Copyright*, Matthew Bender, 2013, §8.12[B][1][a].
- [7] Guy TRITTON: *Intellectual Property in Europe*, London, Sweet & Maxwell, 2002, 470–471.
- [8] Thomas DREIER – Gernot SCHULZE: *Urheberrechtsgesetz*, München, C. H. Beck, ⁴2013, §17 Rn. 31; BACHER Gusztáv: „A védjegyoltalom kimerülése” in BACHER Gusztáv – CSÓTI Tamás – FALUDI Gábor – FICSOR Mihály – GONDA Imre – GÖDÖLLE István – GÖRÖG Márta – HALÁSZ Bálint – JÓKÚTI András – KOVÁCS Zsuzsanna – LENDVAI Zsófia – LUKÁCSI Péter – VIDA Sándor: *A védjegy törvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC, 2014, 232.
- [9] Haimo SCHACK: *Urheber- und Urhebervertragsrecht*, Tübingen, Mohr Siebeck, ³2005, 181.
- [10] Ulrich LOEWENHEIM (szerk.): *Handbuch des Urheberrechts*, München, C. H. Beck, ²2010, §20 Rn. 38.
- [11] Peek & Cloppenburg KG kontra Cassina SpA ítélet, C-456/06, C:2008:232, 35–36. pontok.
- [12] BGH 7.6.2001 (I ZR 21/99) 1036–1038.
- [13] LOEWENHEIM (10. j.) §20 Rn. 36.; DREIER – SCHULZE (8. j.) §17 Rn. 25.
- [14] L'Oréal SA és társai kontra eBay International AG és társai ítélet, C-324/09, C:2011:474.
- [15] Coty Prestige Lancaster Group GmbH kontra Simex Trading AG ítélet, C-127/09, C:2010:313.
- [16] Copad SA kontra Christian Dior couture SA, Vincent Gladel és Société industrielle lingerie (SIL) ítélet, C-59/08, C:2009:260.
- [17] Peak Holding AB kontra Axolin-Elinor AB, formerly Handelskompaniet Factory Outlet i Löddeköpinge AB ítélet, C-16/03, C:2004:759.
- [18] Az Egyesült Államok joggyakorlatából lásd Walt Disney Productions v. John Basmajian and

Christie, Manson & Woods International, Inc., 600 *F.Supp.* 439 (1984); UMG Recordings, Inc. v. Troy Augusto, 558 *F.Supp.2d* 1055 (2008).

[19] Antoni RUBÍ PUIG: „Copyright Exhaustion Rationales and Used Software – A Law and Economics Approach to Oracle v. UsedSoft” *JIPITEC*, 2013/3, 162–170; Shubha GHOSH – Irene CALBOLI: *Exhausting Intellectual Property Rights – A Comparative Law and Policy Analysis*, New York, Cambridge University Press, 2018, 22–40.

[20] Hazánkban ezt a Ptk. 5:13.§ (2) bekezdése rögzíti.

[21] DREIER–SCHULZE (8. j.) §17 Rn. 30.

[22] A magyar jogirodalomból lásd különösen FICSOR Mihály Zoltán: „A szellemi tulajdon és a Ptk. Észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz” *Polgári Jogi Kodifikáció* 2001/2, 27–30; FALUDI Gábor: „Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. I. rész” *Polgári Jogi Kodifikáció* 2003/2, 3–14; FALUDI Gábor: „Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. II. rész” *Polgári Jogi Kodifikáció* 2003/3, 3–14; BOBROVSZKY Jenő: „A szellemi tulajdon néhány dilemmájáról a körte és a sajt között” in KIRÁLY Miklós – GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Studia Gy. Boytha dedicata*, Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, 2004, 33–45; LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: *Magyar polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem*, Budapest, Eötvös, 2012, 11. Ezzel ellentétes álláspontot lásd TATTAY Levente – PINTZ György – POGÁCSÁS Anett: *Szellemi alkotások joga*, Budapest, Szent István Társulat, 2011, 22–23. A német irodalom vonatkozásában lásd Gerhard SCHRICKER: *Urheberrecht – Kommentar*, München, C. H. Beck’sche Verlagsbuchhandlung, ³2006, 33–43; Manfred REHBINDER: *Urheberrecht*, München, C. H. Beck, ¹⁵2008, 2; Karl Egbert WENZEL – Emanuel H. BURKHARDT: *Urheberrecht für die Praxis*, Köln, Verlag Dr. Otto Schmidt, ⁵2009, 22–23. Az angolszász jogrendszerek vonatkozásában lásd Paul Edmond Dowling v. United States, 473 U.S. 207 (1985) 216–217; Patricia LOUGHLAN: „»You Wouldn’t Steal a Car«: Intellectual Property and the Language of Theft” *European Intellectual Property Review* 2007, 402; David FAGUNDES: „Property Rhetoric and the Public Domain” *Minnesota Law Review* 2010, 652–705.

[23] Dietrich REIMER: „Der Erschöpfungsgrundsatz im Urheberrecht und gewerblichen Rechtsschutz unter Berücksichtigung der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs” *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 1972/6, 225–226; Moritz RÖTTINGER: „Copyright and the Rules on the Free Movement of Goods” *Revue Internationale de Droit d’Auteur* 1993, 94. Az EUB megfogalmazása szerint: „az olyan értékesítés, amely lehetővé teszi a védjegyjogosult számára védjegye gazdasági értékének realizálását, kimeríti az irányelv által biztosított kizárólagos jogokat”. Lásd Peak Holding AB kontra Axolin-Elinor AB (17. j.) 2. pont. A magyar védjegyjogi gyakorlatból lásd különösen: „Amint arra a jogerős ítélet is helyesen utalt, a díjazásnál a többszöri felhasználhatóság figyelembevételét a jogkimerülés kizárja.” Lásd Kúria Pfv.20572/2013/7. számú precedensképes határozata.

[24] SCHACK (9. j.) 180; Tomasz TARGOSZ: „Exhaustion in Digital Products and the »Accidental« Impact on the Balance of Interests in Copyright Law” in Lionel BENTLY – Uma SUTHERSANEN – Paul TORREMANS (szerk.): *Global Copyright – Three Hundred Years since the Statute of Anne, from 1709 to Cyberspace*, Cheltenham, Edward Elgar, 2010, 343.

[25] Evan HESS: „Code-ifying Copyright: An Architectural Solution to Digitally Expanding the First Sale Doctrine” *Fordham Law Review* 2013, 1971–1978.

[26] A közvetett vagy másodlagos jogpolitikai célok vonatkozásában lásd R. Anthony REESE: „The First Sale Doctrine in the Era of Digital Networks” *Boston College Law Review* 2003, 585–610; Aaron PERZANOWSKI – Jason SCHULTZ: „Digital Exhaustion” *UCLA Law Review* 2011, 894–901; Theodore SERRA: „Rebalancing at Resale: ReDigi, Royalties, and the Digital Secondary Market” *Boston University Law Review* 2013, 1774–1781; PUIG (19. j.) 160–162; Sarah REIS: „Toward a »Digital Transfer Doctrine«? The First Sale Doctrine in the Digital Era” *Northwestern University Law Review* 2015, 189–194; Ariel KATZ: „The First Sale Doctrine and the Economics of Post-Sale Restraints” *Brigham Young University Law*

Review 2014, 109–117; Guy A. RUB: „Rebalancing Copyright Exhaustion” *Emory Law Journal* 2015, 773–795.

[27] Lásd az uniós jogforrásokon nyugvó 1995. évi XXXIII. törvény 20. §-át és a 1997. évi XI. törvény 16. § (2) bekezdését. E téren hozott némi újdonságot az egységes európai szabadalmi rendszer 2023. június 1-ei hatályba lépése, amely egy új kivételt fogalmazott meg a szabadalmi jogkimerülést illetően. Egészen pontosan a jövőben a szabadalmi jogosult „az adott termék további forgalmazását jogos indok alapján ellenezheti”. Ezzel összefüggésben lásd Constantin BLANKE-ROESER: „Die gemeinschaftsweise Erschöpfung im Wandel der Zeiten. Ein Blick auf die Ausnahmeklausel zur Erschöpfung im europäischen Patentpaket und ihre früheren Fassungen” *Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal* 2023/3, 277–294.

[28] Parfums Christian Dior SA és Parfums Christian Dior BV kontra Evora BV ítélet, C-337/95, C:1997:517. Legújabb az OLG Düsseldorf döntött úgy, hogy egy luxusparfum diszkontáruházzal helyiségeiben történő elhelyezése (értékesítésre felkínálása) képes a jogosult jóhírnevét sérteni, és ezért jogosult a továbbértékesítés ellen tiltakozni. Ezzel ellentétben ugyanakkor a bíróság a terméknek a diszkontáruházzal brosúráiban történő elhelyezését nem találta alkalmasnak arra, hogy a jogosult jóhírnevét sértse. Lásd OLG Düsseldorf 29.06.2023 (20 U 278/20) – Calvin Klein, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2023/22. szám, 1630–1635.

[29] Fővárosi Ítéltábla 8.Pfv.20.989/2012/4.

[30] L'Oréal SA és társai kontra eBay International AG és társai (14. j.).

[31] Bayerische Motorenwerke AG (BMW) és BMW Nederland BV kontra Ronald Karel Deenik ítélet, C-63/97, C:1999:82.

[32] A mára rögzült joggyakorlatot illetően lásd Bacher (8. j.) 241–242. Az EUB 2022-es négy legújabb előzetes döntését lásd Bayer Intellectual Property ítélet, C-204/20, C:2022:892; Merck Sharp & Dohme és társai ítélet, C-224/20, C:2022:893; Impexco, C-253/20, C:2022:894; Harman International Industries ítélet, C-175/21, C:2022:895.

[33] Lásd például Lever Brothers Co. v. United States, 877 F.3d 101 (1989); Lever Brothers Co. v. United States, 981 F.2d 1330 (1993). A védjegyjog ezen „védelme” a szerzői jogi importálás korlátjaként is alkalmazható adott esetben. Vö. Mary LAFRANCE: „Using Trademark Law to Override Copyright's First Sale Rule for Imported Copies in the United States” in Irene CALBOLI – Edward LEE (szerk.): *Research Handbook on Intellectual Property Exhaustion and Parallel Imports*, Cheltenham, Edward Elgar, 2016, 390–407.

[34] Kúria Pfv.20166/2013/9. számú precedensképes határozata.

[35] Néhány közvetett utalást azért találhattunk a BUE 13. cikk (3) bekezdésében, 14. cikk (1) bekezdésének (i) pontjában, a 14ter cikkben, illetve 16. cikk (2) bekezdésében.

[36] Lásd a Washingtoni Egyezmény 6. cikk (5) bekezdését.

[37] Mihály FICSOR: *The Law of Copyright and the Internet: The 1996 WIPO Treaties, Their Interpretation and Implementation*, New York, Oxford University Press, 2002, 153–154.

[38] UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development: *Resource Book on TRIPS and Development*, New York, Cambridge University Press, 2005, 97–104.

[39] Vincent CHIAPPETTA: „The Desirability of Agreeing to Disagree: The WTO, TRIPS, International IPR Exhaustion and a Few Other Things” *Michigan Journal of International Law* 2000, 333–392.

[40] TRIPS Egyezmény 6. cikk.

[41] Christopher HEATH: „Parallel Imports and International Trade” *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1997/5, 628–629.

- [42] TRIPS Egyezmény 26. cikk 1. bekezdés (formatervek terén); 28. cikk 1. bekezdés a) pont (szabadalmak esetén); 36. cikk (topográfiák esetén).
- [43] TRIPS Egyezmény 31*bis* cikk; és az annak alapját adó Doha Nyilatkozat. Az iparjogvédelmi rendelkezések elemzéséhez lásd Susy FRANKEL – Daniel GERVAIS: „International Intellectual Property Rules and Parallel Imports” in CALBOLI – LEE szerk. (33. j.) 92–96.
- [44] Jörg REINBOTHE – Silke VON LEWINSKI: *The WIPO Treaties 1996 – The WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty, Commentary and Legal Analysis*, London, Butterworths Lexis Nexis, 2002, 80.
- [45] J. H. SPOOR – D. W. F. VERKADE – D. J. G. VISSER: *Auteursrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2005, 186.
- [46] Howard P. KNOFF: „Parallel Imports & the Internet: Bits, Borders, Barriers & Exhaustion” in Hugh C. HANSEN (szerk.): *International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 6, Huntington, Juris, 2001, 113–122.
- [47] Teruo DOI: „Japan: Copyright – Whether Computer Games Are Cinematographic Works – Exhaustion of Distribution Rights” *European Intellectual Property Review* 2002/9, N147–148.
- [48] S. K. VERMA: „Exhaustion of Intellectual Property Rights and Free Trade – Article 6 of the TRIPS Agreement” *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1998/5, 562–565.
- [49] Peter K. YU: „Region Codes and the Territorial Mess” *Cardozo Arts and Entertainment Law Journal* 2012, 225–226.
- [50] Herman COHEN JEHORAM: „Prohibition of Parallel Imports through Intellectual Property Rights” *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1999/5, 507, 509.
- [51] Több ország jogpolitikai megközelítését lásd FRANKEL–GERVAIS (43. j.) 97–104.
- [52] A TRIPS Egyezmény által hagyott új jogpolitikai és gazdasági következményeiről lásd VERMA (48. j.) 552–562.
- [53] Mihály FICSOR: *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms*, Geneva, World Intellectual Property Organization, 2003, 202–203.
- [54] Hasonlóképp lásd a WIPO előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződés (WPPT) 8. cikk (2) bekezdését.
- [55] Michel M. WALTER – Silke VON LEWINSKI: *European Copyright Law – A Commentary*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 998, 11.4.18.
- [56] REINBOTHE – VON LEWINSKI (44. j.) 85.
- [57] REINBOTHE – VON LEWINSKI (44. j.) 86–87.
- [58] REINBOTHE – VON LEWINSKI (44. j.) 87.
- [59] REINBOTHE – VON LEWINSKI (44. j.); Silke VON LEWINSKI: *International Copyright Law and Policy*, New York, Oxford University Press, 2008, 453, para. 17.65.
- [60] COHEN JEHORAM (50. j.) 495; GHOSH–CALBOLI (19. j.) 41–64.
- [61] Carlos M. CORREA: *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. Oxford Commentaries on the GATT/WTO Agreements*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 86.
- [62] Az iménti érvet említi és kritizálja UNCTAD–ICTSD (38. j.) 117.
- [63] PUIG (19. j.) 168–169; KATZ (26. j.) 77–78; RUB (26. j.) 770–773.
- [64] Enrico BONADIO: „Parallel Imports in a Global Market: Should a Generalised International

Exhaustion be the Next Step?" *European Intellectual Property Review* 2011/3, 155; Irene CALBOLI: „Intellectual Property Exhaustion and Parallel Imports of Pharmaceuticals: A Comparative and Critical Review” in Carlos M. CORREA – Reto M. HILTY (szerk.): *Access to Medicines and Vaccines*, Cham, Springer, 2022, 31–71.

[65] A három versengő modellt illetően lásd *UNCTAD-ICTSD* (38. j.) 93–94; CORREA (61. j.) 79; Frederick M. ABBOTT: *Parallel Importation: Economic and Social Welfare Dimensions*, IISD, 2007, 5.

[66] Irene CALBOLI: „Trademark Exhaustion and Free Movement of Goods: A Comparative Analysis of the EU/EEA, NAFTA and ASEAN” in CALBOLI–LEE szerk. (33. j.) 375. Ezzel ellentétben – a védjegyjog „univerzalitását” elvető – ítéletek is ismertek, lásd különösen a Legfelsőbb Bíróság döntését 1923-ból: A. Bourjois & Co. v. Katzel, 275 F. 539 (1921), reversed, 260 U.S. 689 (1923).

[67] Supap Kirtsaeng v. John Wiley & Sons, Inc., 133 S.Ct. 1351 (2013).

[68] Impression Products v. Lexmark International, 137 S.Ct. 1523 (2017).

[69] Sebago Inc. és Ancienne Maison Dubois & Fils SA kontra G-B Unic SA ítélet, C-173/98, C:1999:347.

[70] A szabadalmi, védjegy- és szerzői jogi jogkimerülés különböző jogrendszerekben fennálló működését lásd részletesen GHOSH–CALBOLI (19. j.) 65–136; Péter MEZEI: *Copyright Exhaustion: Law and Policy in the United States and the European Union*, New York, Cambridge University Press, ²2022, 35–105.

[71] Parfums Christian Dior SA és Parfums Christian Dior BV kontra Evora BV ítélet, C-337/95, C:1997:517, 58. pont.

[72] 1995. évi XXXIII. törvény 20. §.

[73] 1997. évi XI. törvény 16. § (1) bekezdés.

[74] 2001. évi XLVIII. törvény 18. §.

[75] 1999. évi LXXVI. törvény 23. § (5) bekezdés.

[76] 1884. évi XVI. törvénycikk a szerzői jogról, 1. § 1. mondat. Az 1921. évi LIV. törvény a szerzői jogról 1. § 1. mondata e téren nem hozott változást.

[77] 1969. évi III. törvény a szerzői jogról 13.§ (1) bekezdés 1. mondat.

[78] SZJSZT 7/2006, 165. Lásd továbbá SZJSZT 30/2002.

[79] SZJSZT 15/2004.

[80] SZJSZT 10/2001; SZJSZT 9/2002.

[81] BDT2010.2365. Ehhez kapcsolódóan lásd SZJSZT 13/2005.

[82] Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.21.210/2010/5.

[83] VIDA Sándor: „A paralellimport az Európai Közösség védjegy- és versenyjogában” *Jogtudományi Közlöny* 1999/5, 217–222; TATTAY Levente: „Az EU legfejlettebb iparvédelmi integrációja: a közösségi védjegy” *Külgazdaság* 2005/7–8, 65–84; TATTAY Levente: „Közösségi védjegy” *Európai Jog* 2015/5, 22–36.

[84] KG 26.1.2001 (5 U 4102/99) 125–126.

[85] Scarves by Vera Inc. v. American Handbags Inc., 188 F.Supp. 255 (1960).

[86] The C. M. Paula Company v. L. Gene Logan, 355 F.Supp. 189 (1973); Annie Lee et al., v. Deck the Walls, Inc., et al., 925 F.Supp. 576 (1996); Precious Moments, Inc., v. La Infantil, Inc., et al., 971 F.Supp. 66 (1997).

[87] Independent News Co., Inc., et al., v. Harry Williams, 293 F.2d 510 (1951).

[88] Lantern Press Inc. v. American Publishers Co., 419 F.Supp. 1267 (1976).

- [89] Vö. Feer VERKADE: „»First-Sale« or Exhaustion Doctrine in the Netherlands” in P. Bernt HUGENHOLTZ – Antoon QUADVLIEG – Dirk VISSER (szerk.): *A Century of Dutch Copyright Law: Auteurswet 1912–2012*, Amsterdam, deLex, 2012, 298.
- [90] Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright ítélet, C-419/13, C:2015:27, 14–21. pontok.
- [91] Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright ítélet (90. j.) 24–28. pontok.
- [92] Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright ítélet (90. j.). 29–40. pontok.
- [93] Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright ítélet (90. j.) 45. pont.
- [94] A tanács véleményének kritikáját és az „upcycling” jelenségének jogkimerülésbe való beilleszthetőségét lásd Péter MEZEI – Heidi HÄRKÖNEN: „Monopolising Trash: The Critical Analysis of Upcycling under Finnish and EU Copyright Law” *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2023/5, 360–366.
- [95] Taina PIHLAJARINNE – Rosa Maria BALLARDINI: „Paving the way for the environment: channelling „strong” sustainability into the European IP system” *European Intellectual Property Review* 2020/4, 243.
- [96] EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Zöld megállapodás: Új javaslatok a fenntartható termékek normává tételére és Európa erőforrás-függetlenségének növelésére. Sajtóközlemény*, Brüsszel, 2022. március 30.
- [97] *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve (2018. május 30.) a hulladékokról szóló 2008/98/EK irányelv módosításáról.*
- [98] *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve* (97. j.) (1) preambulumbekkezdés.
- [99] *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve* (97. j.) (20) preambulumbekkezdés.
- [100] *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve* (97. j.) (29) preambulumbekkezdés.
- [101] *A fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia*, A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Tanácsának–, Brüsszel, 2022.3.30., COM(2022) 141 final.
- [102] *A fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia* (101. j.) 3.5. pont.
- [103] *Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről (kodifikált változat)* (EGT-vonatkozású szöveg), OJ L 111, 5.5.2009, p. 16–22, 4. cikk (2) bekezdés.
- [104] UsedSoft GmbH kontra Oracle International Corp. ítélet, C-128/11, C:2012:407. A jogvita elemzését a magyar jogirodalomban lásd FARKAS Henrietta Regina: „A „használt” szoftverek értékesítésének jogi megítélése az Európai Unióban: a UsedSoft kontra Oracle ügy” *Infokommunikáció és Jog* 2013/4, 126–130; MEZEI Péter: „A jogkimerülés intézményének a kialakulása és fejlődése az Európai Unió szerzői jogában” *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2015/4, 80–87.
- [105] Nederlands Uitgeversverbond és Groep Algemene Uitgevers kontra Tom Kabinet Internet BV és társai ítélet, C-263/18, C:2019:1111.
- [106] Capitol Records, LLC, v. ReDigi Inc., 910F.3d 649 (2018).
- [107] Balázs BODÓ – Alexandra GIANNPOULOS – Péter MEZEI – João Pedro QUINTAIS: „The rise of NFTs: These aren’t the droids you’re looking for” *European Intellectual Property Review* 2022/5, 277; MEZEI Péter: „NFT-k a szerzői jog világában” *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2022/3, 18.
- [108] Ennek legrészletesebb elemzését lásd MEZEI (70. j.) 177–198.